

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З.Гжицького

Факультет ветеринарної гігієни, екології та права
Кафедра фізичного виховання, спорту і здоров'я

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету
ветеринарної гігієни, екології та права

Григор П. Демченко
«25» 06 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТРЕНЕРСЬКА ПРАКТИКА

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) <small>(назва освітнього рівня)</small>
галузь знань	01 «Освіта педагогіка» <small>(назва галузі знань)</small>
спеціальність	017 – «Фізична культура і спорт» <small>(назва спеціальності)</small>
освітня програма	Фізична культура і спорт <small>(назва)</small>
вид компоненти	обов'язкова <small>(обов'язкова / за вибором)</small>

Львів – 2021 р

Робоча програма навчальної дисципліни

«Тренерська практика» для здобувачів вищої освіти
(назва)
першого рівня (бакалавр) спеціальності 017 – «Фізична культура і спорт»
(освітній рівень) (код та найменування спеціальності)
за освітньою програмою Фізична культура і спорт

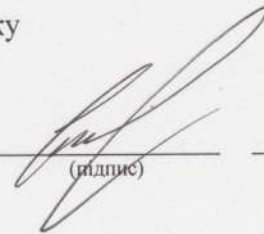
Укладачі:

старший викладач кафедри фізичного виховання спорту і здоров'я М.М. Стахів
(посада, науковий ступінь та вчене звання) (ініціали та прізвище)

Робоча програма розглянута та схвалена на засіданні кафедри
фізичного виховання спорту і здоров'я
(назва кафедри)

протокол № 12 від «21» серпня 2021 року

завідувач кафедри
фізичного виховання спорту і здоров'я
(назва кафедри)

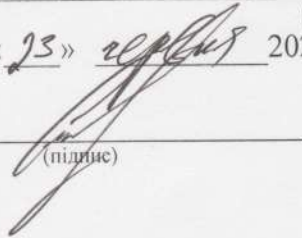

Семенів Б.С.
(прізвище та ініціали)

Погоджено навчально-методичною комісією
спеціальності 017 – «Фізична культура і спорт»
(назва спеціальності)

протокол № 6 від «25» серпня 2021 року

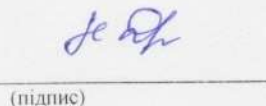
Голова НМКС

Схвалено рішенням навчально-методичної ради
факультету ветеринарної гігієни, екології та права
(назва факультету)

протокол № 8 від «24» 06 2021 року

Голова НМРФ

Ухвалено вченою радою факультету

протокол № 3 від «25» 06 2021 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Всього годин	
	Денна форма здобуття освіти	Заочна форма здобуття освіти
Кількість кредитів/годин	6/180	6/180
• практичні заняття, год.	180	180
Усього годин самостійної роботи	180	180
Форма контролю	екзамен	

1. Предмет, мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Предмет, мета вивчення навчальної дисципліни

Тренерська практика здобувачів першого рівня вищої освіти - важливий етап підготовки фахівців з спеціальності 017 «Фізична культура і спорт». Мета і зміст практики полягають в опануванні студентами сучасних методів і форм організації та проведенні, спортивно- масової, навчально-тренувальної роботи, формуванні на базі отриманих знань, умінь і навичок необхідних для здійснення професійної діяльності, прийняття самостійних рішень, творчого використання своїх знань у практичній діяльності.

Тренерська практика є частиною навчально-виховного процесу у закладі вищої освіти. Об'єктами практики є дитячо-юнацькі спортивні школи, фізкультурно-спортивні клуби, спортивні товариства. Здобувачі вищої освіти проходять практику протягом шістьох тижнів - загальний обсяг - 180 годин.

2.2 Завдання навчальної дисципліни. (ЗК, ФК)

1. Завданням навчальної дисципліни «Тренерська практика» є формування компетентностей студентів, забезпечення оволодіння методикою організації та проведення, спортивно-масової, навчально-тренувальної роботи, сприяння формуванню системи професійно-педагогічних знань бакалавра фізичної культури і спорту, формуванню умінь та навичок організації і проведення базових наукових досліджень у фізичній культурі і спорті.

Вивчення навчальної дисципліни «Тренерська практика» ґрунтується на таких засвоєних освітніх компонентах: основи теорії та методики фізичного виховання, анатомія людини з основами динамічної морфології, фізіологія людини та фізіологічні основи фізичного виховання, педагогіка, психологія, гімнастика з методикою викладання, спортивні ігри з методикою викладання, рухливі ігри з методикою викладання, атлетизм та силові види спорту, теорія і методика викладання зимових видів спорту, теорія і методика в обраному виді спорту, підвищення спортивної майстерності, теорія і методика дитячо-юнацького спорту.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування у здобувачів вищої освіти необхідних компетентностей:

загальні компетентності:

Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями (ЗК₁).

Здатність працювати в команді(ЗК₄).

Здатність планувати та управляти часом (ЗК₅).

Навички міжособистісної взаємодії (ЗК₉).

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях(ЗК₁₂).

Спеціальні (фахові) компетентності:

Здатність забезпечувати формування фізичної культури особистості (ФК₁).

Здатність проводити тренування та супроводження участі спортсменів у змаганнях(ФК₂).

Здатність до розуміння ретроспективи формування сфери фізичної культури і спорту(ФК₆).

Здатність проводити біомеханічний аналіз рухових дій людини (ФК₈).

Здатністьздійснюватинавчання, виховання та соціалізацію людини у сфері фізичної культури і спорту, застосовуючи різні педагогічні методи та прийоми(ФК₁₀).

Здатність аналізувати прояви психіки людини під час занять фізичною культурою і спортом(ФК₁₁).
 Здатність використовувати спортивні споруди, спеціальне обладнання та інвентар(ФК₁₂).
 Здатність застосовувати сучасні технології управління суб'єктами сфери фізичної культури і спорту. (ФК₁₃).
 Здатність до безперервного професійного розвитку(ФК₁₄).
 Здатність використовувати засоби базових видів спорту навчально-тренувальному процесі та при проведенні занять рекреаційного, оздоровчого спрямування для формування навичок здорового способу життя у осіб різної статі та віку(ФК₁₅).
 Здатність керувати спортивною підготовкою в обраному виді спорту з урахуванням особливостей учнів на основі положень дидактики, основ теорії та методики фізичного виховання, вимог стандартів спортивної підготовки; організувати і проводити змагання, здійснювати суддівство у обраному виді спорту(ФК₁₆).

3. Структура навчальної дисципліни

3.1. Розподіл навчальних занять за розділами дисципліни

№ п/п	Зміст роботи	Документація	К-ть годин
1.	Установче засідання кафедри. Проведення інструктажу з правил охорони праці та безпеки життєдіяльності на конкретному місці проходження практики.	За планом факультету	2
2.	Прибуття з направленням до ДЮСШ, для проходження тренерської практики	За день до початку практики	2
3.	Ознайомлення з наказом про допуск до практики. Знайомство з керівним і тренерським складом спортивної школи. Вивчення організаційно- нормативних документів школи. Ознайомлення з групою, за якою закріплений практикант. Перегляд навчально-тренувальних занять.	Складання індивідуального плану проходження практики Ознайомлення з документами планування ДЮСШ	12
4.	Відвідування ЗОШ з метою відбору дітей в групи початкової підготовки ДЮСШ. Вивчення організаційно - нормативних та інструктивних документів. Перегляд 1-2 тренувальних занять тренерів ДЮСШ. Складання комплексу загально-розвиваючих вправ підготовчої частини заняття.	Список учнів, скласти комплекс загально-розвиваючих вправ, занотувати у щоденник практиканта	12
5	Перегляд уроків фізичної культури в ЗОШ з метою виявлення здібних дітей для занять обраним видом спорту. Перегляд тренувальних заняття тренерів. Складання тренувальної програми з розвитку фізичної якості, важливої для ОВС.	Скласти тренувальну програму для групи початкової підготовки, занотувати у щоденник практиканта.	12

6.	Перегляд уроків фізичної культури в ЗОШ для здійснення спортивного відбору. Перегляд тренувального заняття. Проведення розминки під час 2-го тренувального заняття. Індивідуальні бесіди з учнями.	Скласти комплекс підготовчої частини. Скласти тренувальну програму з розвитку провідної фізичної якості, для ОВС.	12
7.	Переглянути тренувальне заняття. Провести розминку під час 2-х тренувальних занять. Скласти комплекс розминки. Скласти комплекс вправ для заключної частини заняття.	Із комплексу підготовчої частини і комплексу вправ для заключної частини скласти орієнтовну модель ТЗ.	12

8.	Переглянути тренувальне заняття провідного тренера. Провести в присутності тренера-консультанта тренувальне заняття. Провести розминку на наступному тренувальному занятті. Скласти тренувальну програму з розвитку фізичної якості, важливої для ОВС.	Занотувати всі зауваження тренера- консультанта і методику їх виправлення	12
9.	Переглянути тренувальне заняття провідного тренера. Повністю провести у присутності тренера-консультанта тренувальне заняття. Проведення виховного заходу.	До проведення виховного заходу залучати батьків.	12
10.	Переглянути тренувальне заняття провідного тренера. Повністю провести в присутності тренера-консультанта тренувальне заняття. Провести підготовчу і заключні частини тренувального заняття самостійно і основну частину разом з тренером- консультантом.	Підготуватись до проведення змагань наступного дня. Скласти положення про змагання.	12
11.	Переглянути ТЗ провідного тренера. Самостійно провести ТЗ. Провести ТЗ разом з тренером-консультантом. Ознайомитись з методами і принципами формування групи.	Спостерігати за взаємовідносинами в групі. Підготувати протоколи для тестування	12
12.	Переглянути ТЗ провідного тренера. Самостійно провести ТЗ та ТЗ разом з тренером. .	Занотувати в журнал практиканта аналіз ТЗ тренера. План виховного заходу	12
13	Взяти участь в проведенні змагань. Провести установку, підготовчу частину. Здійснювати керування під час змагань. Прозвітувати керівнику практики про виконану протягом 3-го тижня роботу.	Підготувати протоколи для тестування. Конспект відкритого заняття у групі ІІІ.	12

14.	Провести самостійно відкрите ТЗ. Провести тестування показників фізичної підготовленості. Продовжувати вивчати досвід роботи провідних тренерів	Оформити протоколи тестування.	12
15.	Провести самостійно відкрите ТЗ. Провести тестування показників фізичної підготовленості. Провести індивідуальні бесіди з юними спортсменами.	Оформлення конспектів навчально тренувальних занять, комплексів вправ для розвитку фізичних здібностей.	12
16.	Взяти участь у тренерській нараді школи. Бесіди з керівництвом школи.	Підготовка до засідання методичної ради школи з приводу підведення підсумків тренерської практики.	12
17.	Оформлення робочої документації. Участь у засіданні методичної ради ДЮСШ.	Участь у засіданні методичної ради ДЮСШ Оформлення робочої документації.	8
			180

Примітка:

ТЗ – тренувальне заняття

Група ПП – група початкової підготовки

ОВС – обраний вид спорту

Організація і керівництво практикою

Обов'язки керівника практики від фахової кафедри

Безпосереднє керівництво практикою покладається на керівника практики. Керівники практики затверджуються наказом по університету. Як правило, керівниками практики призначаються досвідчені викладачі, які мають великий досвід роботи в навчальних закладах з підготовки фахівців.

Тренерська практика проводиться в дитячо-юнацьких спортивних школах міста та області, з якими укладається попередня угода. Відповідно з угодою, за кожним студентом на термін проходження практики закріплюється тренер-консультант. Аналіз проведеної студентом роботи під час практики тренером-консультантом значною мірою впливає на загальну оцінку, яка виставляється керівником практики.

Тренерська практика починається з установчого засідання. Воно проводиться напередодні початку практики, на ньому обговорюються організаційно-методичні питання, даються настанови студентам провідними фахівцями. На засіданні студенти отримують направлення для проходження практики в певну спортивну дитячо-юнацьку спортивну школу або фізкультурно-спортивну організацію.

Студент з направленням має прибути в ДЮСШ за день до початку практики. На основі направлення директором школи видається відповідний наказ про проходження тренерської практики студентом в даній спортивній школі.

Після завершення тренерської практики робота студента обговорюється на засіданні методичної ради спортивної школи і ухвалюється рішення про атестацію (або не атестацію)

студента щодо проходження практики. На засіданні методичної ради школи мають бути присутні керівник практики та тренер-консультант. У випадку їх відсутності зачитуються надані відгуки про проходження практики студентом.

4. Індивідуальні завдання.

В процесі педагогічної практики здобувач вищої освіти:

Тема 1. Складання та виконання індивідуального плану проходження практики.

Тема 2. Відповідає за особисту підготовку до занять і доручених йому заходів.

Тема 3. Оформлення навчально-методичної документації та подання її на затвердження.

Керівник бригади подає в деканат факультету:

1. Зведений звіт за підсумками практики.
2. Журнал обліку роботи бригади.
3. Характеристику на кожного студента.ё
4. Протокол захисту практики студентами бригади.

5. Методи навчання

Під час вивчення предмету використовуються словесні методи: розповідь-пояснення, бесіди, лекції, імітаційні активні методи (аналіз конкретних ситуацій).

Наочні методи: демонстрація окремих завдань.

Практичні методи: усне і письмове опитування, міні-лекції, бліц-опитування.

6. Методи контролю

Форми проведення поточної перевірки: усна співбесіда; письмове фронтальне опитування; письмова перевірка з урахуванням специфіки предмету; консультація з метою контролю перевірки виконання самостійної роботи тощо.

7. Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

Критерії та методи оцінювання програмних результатів практики

Форма підсумкового контролю успішності навчання – екзамен.

Поточний і підсумковий контроль за станом проходження тренерської практики здійснюється комплексно керівником практики та тренером – консультантом дитячо-юнацької спортивної школи:

- виконання завдань з тренерської практики, що передбачає набуття навиків в організаційній роботі ДЮСШ;
- виконання завдань з тренерської практики, що передбачає набуття навиків в організації відбору і орієнтації в групі початкової підготовки ДЮСШ;
- виконання завдань з тренерської практики, що передбачає набуття навиків в організації і проведенні навчально-тренувальних занять в групах початкової підготовки з обраного виду спорту;
- виконання завдань з тренерської практики, що передбачає набуття навиків виховної роботи в ДЮСШ;
- виконання завдань з тренерської практики, що передбачає набуття навиків науково-дослідної роботи;
- виконання завдань з тренерської практики, що передбачає набуття навиків в організації і суддівстві змагань з обраного виду спорту;
- виконання завдань самостійної роботи студента, що спрямована на вивчення рекомендованої літератури, ознайомлення з періодичними спеціальними, науковими і методичними виданнями;
- звіт на засіданні кафедри фізичного виховання, спорту і здоров'я про проходження тренерської в дитячо-юнацьких спортивних школах.

Розподіл балів, які отримують студенти

На основі аналізу проходження студентом – практикантом тренерської практики, а також враховуючи рішення методичної ради спортивної школи, відгук тренера-консультанта, власні спостереження за роботою студента, керівник практики підсумовує і оцінює роботу студента.

За результатами виробничої практики студент отримує диференційовану оцінку, яка складається з наступних параметрів:

- рівень сформованості професійно-педагогічних умінь, які визначаються за рівнем методичних умінь і навичок в процесі проведення навчально-тренувальних занять;
- ефективність проведення навчально-тренувальних, фізкультурно- оздоровчих і виховних заходів;
- рівень аналізу і самоаналізу;
- якість оформлення документації;
- наявність і прояв творчості та ініціативи.

Результати тренерської практики обговорюються на засіданні кафедри під час захисту студентом результатів проходження виробничої практики.

	Види діяльності	К-ть, терміни	Бали	Оцінка діяльності студента методистом
Модуль 1. Практична (навчально-тренувальна) робота				
1	Відвідування навчально-тренувальних занять, які проводить тренер і студенти, участь в їх обговоренні	5 уроків x 1 б.	0-5	
2	Проведення навчально-тренувальних занять з виду спорту	3x 6б	0-18	
3	Відвідування засідань педагогічної ради ДЮСШ	2 x 1 б	0-2	
Всього за 1 розділ			0 - 25	
Модуль 2. Виховна робота				
1	Проведення виховного заходу з учнями навчально-тренувальних груп	1 захід x 5 б.	0-5	
Всього за 2 розділ			0 - 5	
Модуль 3. Складання і оформлення документації				
1.	План спортивно-масових заходів ДЮСШ на навчальний рік.	1x 2 б.	0-2	
2.	Положення про змагання.	1x2 б.	0-2	
3.	Заявка для участі в змаганнях.	1x2б.	0-2	
4.	Сценарій виховного заходу.	1 x 3 б	0 - 3	
5.	План-графік розподілу навчальних годин для груп початкової підготовки.	1x4б.	0-4	
6.	Аналіз відвідуваного тренувального заняття.	3 x 2б	0-6	

7.	План тренувального мікроциклу груп початкової підготовки.	1x5б.	0-5	
8.	Досвід роботи тренера-наставника.	5x1 б.	0 - 5	
9.	Плани конспекти тренувальних занять в групі початкової підготовки (5).	9 x 2 б	0 - 18	
10.	Звіт – доповідь на наукову конференцію студента – практиканта.	1x3 б.	0 - 3	
Всього за 3 розділ			0 - 50	
Загальна кількість балів			80	
Захист практики			0 - 20	
Всього			0-100	

Оцінювання результатів навчання студентів здійснюється шляхом проведення поточного та підсумкового контролю.

Оцінювання результатів навчання проводиться в балах, максимальна кількість яких за кожний підсумковий контроль становить 100. Кожній сумі балів відповідає оцінка за національною шкалою та шкалою ЄКТС (табл. 1).

Таблиця 1 – Шкала оцінювання успішності студентів

За 100–бальною шкалою	За національною шкалою		За шкалою ЄКТС
	Екзамен, диференційований залік	Залік	
90-100	Відмінно	Зараховано	A
82-89	Добре		B
74-81			C
64-73			D
60-63	Задовільно		E
35-59	Незадовільно (незараховано) з можливістю повторного складання		FX
0-34	Незадовільно (незараховано) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни		F

Максимальна кількість балів протягом семестру становить 100:

$$100 \text{ (ПК)} = 100, \text{ де:}$$

100 (ПК) – 100 максимальних балів з поточного контролю, які може набрати студент за семестр.

Результати поточного контролю оцінюються за чотирибальною системою:

5 – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає, глибоко і всебічно розкриє зміст, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив 90% тестових завдань.

4 – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриє зміст завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.

3 – у цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.

2 – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхнево (без аргументації та обґрунтування) викладає, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.

$$ПК = \frac{100 \cdot САЗ}{5} = 20 \cdot САЗ.$$

За підсумками семестрового контролю в залікову відомість студентів у графі «за національною шкалою» виставляється оцінка «зараховано/незараховано». Присутність студента при виставленні підсумкової оцінки не обов'язкова, якщо ним виконані усі передбачені види робіт.

Звітна документація з тренерської практики

Після завершення тренерської практики відбувається підсумкове засідання, яке проводить кафедра фізичного виховання, спорту і здоров'я.

На засіданні студенти звітують про проходження практики і представляють наступні документи:

1. Витяг з протоколу засідання методичної ради ДЮСШ.
2. Характеристика, підписана директором ДЮСШ і завірена печаткою.
3. План виховного заходу.
4. Комплекси загально-розвиваючих вправ підготовчої частини заняття.
5. Тренувальні програми, спрямовані на розвиток фізичних якостей (для груп початкової підготовки).
6. Плани-конспекти тренувальних занять для груп початкової підготовки.
7. Педагогічний аналіз тренувальних занять, проведених викладачами і студентами-практикантами.
8. Протокол тестування фізичної підготовленості учнів груп початкової підготовки ДЮСШ.
9. План спортивно-масових заходів ДЮСШ на поточний рік.
10. Положення про змагання. Заявка на участь у змаганнях.
11. Перелік тестів для відбору в групи початкової підготовки з обраного виду спорту.
12. Досвід роботи тренера-наставника.
13. Психолого-педагогічна характеристика групи початкової підготовки з обраного виду спорту.
14. Звіт про результати проходження тренерської практики на засідання кафедри.

Вимоги щодо структури та оформлення письмового звіту

В триденний термін після закінчення практики студент зобов'язаний надати керівнику практики звітну документацію. Письмовий звіт подається у наступній формі:

Звіт про проходження тренерської практики студента-практиканта

П.І.Б.

1. Загальні дані

в період з _____ по проходив тренерську практику в дитячо-юнацькій спортивній школі № В спортивній школі працює тренерів-викладачів з видів спорту: _____, в школі займається понад дітей і підлітків. За роки існування (років) в школі підготовлено велику кількість спортсменів масових розрядів, КМС, МС, а також МСМК (_____).

На балансі школи знаходиться _____

(зали, майданчики тощо).

Моїм тренером-наставником під час проходження практики був П.І.Б. _____

(коротка характеристика на тренера-наставника).

2. Організаційна діяльність тренера-викладача

В школі існують ___ групи з видів спорту , при відборі і комплектуванню груп тренер-викладач застосовує рухові тести, враховуючи наступні дані: _____

Аналіз мікроклімату в групі: _____

Під час проходження тренерської практики мною було проведено _____ занять в групах початкової підготовки (рік підготовки) і аналізу навчально-тренувальних занять, проведених тренером-викладачем ДЮСШ.

3. Виховна робота (аналіз виховних заходів)

Під час проходження тренерської практики підготував і провів наступні заходи _____.

4. Методична робота

Дати аналіз методів роботи в ДЮСШ, аспектів планування начально-тренувального процесу, видів контролю.

5. Висновки і пропозиції:

1. _____
2. _____
3. _____

8. Навчально-методичне забезпечення

1. Навчальна програма з виду спорту.

Рекомендована література

1. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи: Навчально-методичний посібник для викладачів, аспірантів, студентів магістратури. К.: Кондор, 2008. 272 с.
2. Біологічні основи фізичного виховання студентів. Посібник для студентів вузів / Під ред. П.Д.Плахтія. Кам'янець-Подільський, 2009. 403с.
3. Волков В. Основи теорії та методики фізичної підготовки студентської молоді: Навчальний посібник / В.Волков. К: «Освіта України», 2008. 256 с.
4. Горбенко О. Аналіз системи фізичного виховання у вищих навчальних закладах в умовах переходу до Болонського процесу / О. Горбенко // Молода спортивна наука України. 2007. Т. V. С. 82 – 85.
5. Державні вимоги до навчальних програм з фізичного виховання в процесі освіти: Наказ Міністерства освіти України № 188 від 25.05.1998 р. [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України [сайт]. – Режим доступу: www.mon.gov.ua/laws/_188.doc (08.11.2010). – Назва з екрану.
6. Закон України Про фізичну культуру і спорт. К., 1994. 22 с.
7. Закон України «Про освіту»: за станом на 30 липня 2010 р. [Електронний ресурс] // Управління комп'ютеризованих систем Апарату Верховної Ради України [http: \[сайт\]](http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1060-12(18.09.2010)). – Режим доступу: [zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1060-12\(18.09.2010\)](http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1060-12(18.09.2010)).
8. Кожевнікова Л. К. Кредитно-модульна система – європейський критерій оцінки якості знань студентів з дисципліни «Фізичне виховання» / Л. Кожевнікова, Н. Лапшинська // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання.
9. Концепція кадрового забезпечення галузі Фізичне виховання і спорт. К.: КГИФК, 1992. 18 с.
10. Круцевич Т.Ю., Безверхня Г.В. Рекреація у фізичній культурі різних груп населення: навч. посібник / Т.Ю. Круцевич, Г.В. Безверхня. К.: Олімп. л-ра, 2010. 248 с..
11. Круцевич Т.Ю. Теорія и методика фізичного виховання. Методика фізичного виховання різних груп населення. Т.2. / Під ред. Т.Ю.Круцевич. К.: Олимпийская литература, 2008. С. 155-174.
12. Олійник М. О. Правові основи організації та управління фізичною культурою, спортом і туризмом України. 3-тє вид., переробл. І допов. Харків: ХаДІФК, 2000. 292 с.
13. Положення про організацію і зміст роботи кафедри (циклової комісії) фізичного виховання вищого навчального закладу / Наказ МОН України від 24.12.2004 р., №4. 14 с. <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>

14. Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах України /Наказ МОН України від 04.01.2006 р., №4. 16 с. <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>
15. Присяжнюк С.І. Фізичне виховання. Навч. посібник / С.І.Присяжнюк. – 40 К.: Центр учбової літератури, 2008. 504 с.
16. Про затвердження навчальних програм з фізичного виховання для вищих навчальних закладів України I – II, III – IV рівнів акредитації: Наказ МОН України № 757 від 14.11.2003 р. [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України [сайт]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/main.php?query=laws/education/prof-tech/6/2003> (28.10.2010). – Назва з екрану.